SVETOVÝ UNIKÁT - REŤAZOVÁ STRECHA V BANSKEJ BYSTRICI

V roku 2011 som bol na návšteve v Banskej Bystrici. V meste, kde som 20 rokov odborne pôsobil a rástol najmä v oblasti striech ako zamestnanec Stavoindustria n. p. Podnikové riaditeľstvo Banská Bystrica. Pri tejto návšteve som si znovu z ulice prezrel a nafotil (od Starej Tržnice) ružovú fasádu a „lahodne“ oblúkovú strechu na dome stojacom na Námestí Š. Moyzesa 7, vrátane exteriéru – pôjdový priestor. Plocha strechy pripomína nezainteresovanému návštevníkovi Banskej Bystrice plynulú preliačinu od hrebeňa pri fasádnu rímsu budovy tak, ako keby bolo len otázkou času, kedy sa strecha preborí, zrúti ... Tento vizuálny vnem umocňuje ešte aj nie najlepší stav krytiny z eternitových tabúľ klasických šablón – krytiny, podľa STN 73 1901 „Navrhovanie striech“ – skladanej krytiny. Aj po čiastočnej oprave komínov tu vznikajú škáry pri posunutej krytine resp. škáry v detailoch skladanej krytiny pri jej napojení na štítové steny dvoch susediacich objektov. Samozrejme ide o poruchové miesta t. j. škáry, kde atmosférické zrážky môžu priamo prenikať do pôjdového neobytného podstrešného priestoru. Masívny strop v úrovni pôjdy a jej povrchovej úpravy spôsobujú zatiaľ elastický sendvič prijímania zrážok resp. ich odparovania do pôjdového priestoru resp. do interiéru v stykoch skladanej krytiny (azbestovocementové šablóny) a v plochách pri netesnostiach krytiny (posuny, prasknutia) a v detailoch napojenia na súvisiace zvislé konštrukcie a podobne. **Vlastná nosná konštrukcia.** Staticky však „preliačinu“ tejto šikmej strechy vytvárajú „oceľové krokvy“ (náhrada za drevené) zavesenej reťazovej strechy z kujného železa. Ide o svetový unikát jedinej takejto konštrukcie strechy na svete! Pôvodná strešná krytina bola z liatiny. Išlo o spôsob riešenia strechy, ktorá zabraňovala vplyvu častých ničivých požiarov v meste Banská Bystrica v minulosti. Pôvodné drevené strechy ohňom v meste neodolávali. Z tohto dôvodu vyriešil český stavebný inžinier, ktorý študoval aj vo Viedni, Bedřich Schnirch (uvádzaný niekedy aj ako Friedrich Schnirch) strechu na báze železa (liatiny). Strecha v Banskej Bystrici bola realizovaná (rekonštrukcia pôvodnej šikmej strechy na báze dreva) v roku 1826. Zo šiestich takýchto striech sa zachovala len táto jedna jediná v historickom centre mesta Banská Bystrica. Autorovi bol za novátorskú konštrukciu strechy udelený v roku 1926 PATENT. Nosný systém vytvárajú „krokvy“ z kujného železa z pásov prierezu 10 x 40 mm. Tieto nosné pásy sú dĺžky 3800 mm (2300 mm pri hrebeni, 1900 mm pri rímse). Počet týchto pásov v nosnej reťazi (krokve) siahajúcej od rímsy po hrebeň strechy je v počte päť. Vzájomne sú tieto pásy spájané vzájomne v kĺboch - dvojito rozšírená plocha nosných pásov z kujného železa. Nosné pásy majú v koncoch rozšírené oká s otvormi, kde sú fixované nity. Takto vzniká reťazový nosný prvok s plynulou priehybovou krivkou smerom do interiéru – pôjdového priestoru. Tieto nosné prvky sú kotvené v obvodovom murive fasád resp. v záhlaví muriva v strede dispozícií objektu v priestore pôjdového priestoru t. j. v hrebeni strechy. Nosné prvky (krokvy) sú od seba vzdialené osovo vo vzdialenostiach 460 – 470 mm. Bližšie informácie o ďalších detailoch tejto unikátnej strechy môžete nájsť v publikačnej činnosti Doc. Ing. Evy Kráľovej, PhD. z Bratislavy, najmä z roku 2005, a ktorej týmto ďakujem aj za jej vzácne konzultácie ohľadom predmetnej vzácnej technickej, stavebnej a architektonickej pamiatke v Banskej Bystrici. Ďalej ďakujem za poskytnuté konzultácie a podklady Mgr. Jozefovi Ďurančíkovi, nestorovi histórie a sprievodcovstva v Banskej Bystrici. Ešte ďakujem za pomoc Ing. Dušanovi Kováčikovi za informácie o náleze pôvodnej liatinovej krytiny z predmetnej reťazovej strechy (ruiny pivovaru vedľa predmetnej budovy), ako i za poskytnutie štyroch kusov pôvodnej krytiny pre Cech strechárov Slovenska. Je len smutné, že prístup do budovy resp. pôjdového priestoru reťazovej

strechy je už dlhšie verejnosti neprístupný. Všade na svete by to využili ako veľkú atrakciu ojedinelého svetového významu, najmä pre cestovný ruch a na propagáciu svojej krajiny. Zrejme „nežná revolúcia“ nepriniesla pokrok ani v oblasti kultúrnych pamiatok, žiaľ, práve naopak, totálny úpadok.

Ing. Ján Rideg, Odborný poradca CSS, Veľká nad Ipľom, 0903/844 522
„Zahrajte sa pod dobrou strechou, najmä však Vaše deti“
Zábava aj pre strechárov stavbárov „Vyrob si a hraj, čas si užívaj“ s videom o závislosti: „Nehraj NET ... skús PET!“ www.hryzpetflias.yw.sk